

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο ή τα Σπιτάκια Ανακύκλωσης στην πλατεία

Ηλίας Παπαγεωργίου, Τόνια Κατερίνη - 04/09/2026

Η πρόσφατη αποκάλυψη του ενδεχόμενου οικονομικού σκανδάλου [i] για τα “Σπιτάκια ανακύκλωσης” σε Δημόσιους Χώρους, που διερευνάται από την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, σήκωσε ένα πέπλο που αναδεικνύει κάτι ίσως πολύ πιο σημαντικό: Πως η παρουσία των συγκεκριμένων κατασκευών στους Δημόσιους Χώρους συνιστά πρωτίστως ένα πολεοδομικό, αρχιτεκτονικό και, εν τέλει, πολιτικό σκάνδαλο – με την ευρεία έννοια του όρου.

Διαμαρτυρίες για τα εν λόγω σπιτάκια έχουν υπάρξει στο παρελθόν. Αφορούσαν κυρίως μεμονωμένες περιπτώσεις για συγκεκριμένα σημεία. Το ερώτημα που τίθεται σε γενικότερο επίπεδο, πέραν της οικονομικής διαχείρισης, είναι αν νομιμοποιείται ένας Δήμος - ένα Δημοτικό Συμβούλιο - να αποφασίζει από μόνο του, χωρίς ειδική μελέτη, τη χωροθέτηση ενός κτίσματος σε μια πλατεία ή πεζοδρόμιο, για να ικανοποιήσει μian ανάγκη.

Ας ξεκινήσουμε με το νομικό μέρος. Στη νομοθεσία αναφέρεται σαφώς πως “στους Δημόσιους κοινόχρηστους χώρους του οικισμού επιτρέπονται κατασκευές [...] γ. για λυόμενες και προσωρινές κατασκευές” [SIC] [ii]. Οι κατασκευές αυτές υλοποιούνται “ύστερα από απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου και άδεια της Υπηρεσίας Δόμησης”. Αναφέρεται, ωστόσο, ρητώς πως “με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζονται οι κατηγορίες των κατασκευών ή εγκαταστάσεων για τις οποίες δεν απαιτείται Άδεια Δόμησης και η διαδικασία ελέγχου τους από άποψη ασφάλειας και αισθητικής”. Ωστόσο, στην αντίστοιχη Υπουργική Απόφαση [iii] δεν αναφέρεται πουθενά πρόβλεψη για χώρους ανακύκλωσης ή κάτι αντίστοιχο. Το πιο σημαντικό είναι πως οι “λυόμενες” και “προσωρινές” κατασκευές ορίζονται με σαφήνεια:

- Ως “λυόμενη” ορίζεται μια κατασκευή “που αποτελείται από συναρμολογούμενα και αποσυναρμολογούμενα δομικά στοιχεία” [iv]. Τα εν λόγω σπιτάκια είναι containers χωρίς εμφανή τα στοιχεία συναρμολόγησης. Δεν μπορεί κανείς να ξεβιδώσει τις βίδες τους και να τα αποσυναρμολογήσει για να τα απομακρύνει. Πρέπει να έρθει γερανός (βλ. και Εικόνα 1). Ακόμα κι αν αυτό δεν ισχύει (αν δηλαδή τα στοιχεία συναρμολόγησης είναι αφανή), είναι αμφίβολο αν αποτελούν “προσωρινή” κατασκευή.
- Ως “προσωρινή” ορίζεται μια κατασκευή που “τοποθετείται και απομακρύνεται σε λυόμενα μέρη” και η οποία “τοποθετείται για συγκεκριμένο σκοπό και διάρκεια” [v]. Ο νομοθέτης μάλιστα ορίζει πως πρέπει να υπάρχει “προσδιορισμός του χρονικού διαστήματος διατήρησής τους” [vi].

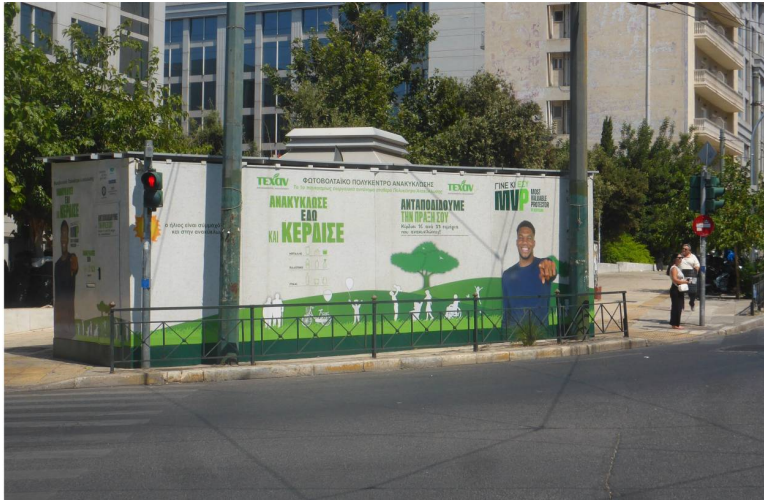
Θα είχε ενδιαφέρον κάποιος αρμόδιος εισαγγελέας να ελέγξει τις συμβάσεις για να πιστοποιήσει τον προσδιορισμό της “χρονικής διάρκειας”. Ακόμα κι αν αναφέρεται ρητά κάποιο χρονικό διάστημα, αν άρρητα υπάρχει πρόθεση ανανέωσης της σύμβασης, τότε το πνεύμα αλλά και το γράμμα του νομοθέτη αναιρούνται. Δεν πρόκειται για “προσωρινές” κατασκευές και ήδη μπορούμε να το επιβεβαιώσουμε εμπειρικά, καθώς δεν έχει γίνει ποτέ λόγος για την απομάκρυνσή τους. Ας μην παίζουμε με τις λέξεις. “Λυόμενες και προσωρινές κατασκευές” είναι, για παράδειγμα, τα κιόσκια για εκθέσεις ή άλλες εκδηλώσεις που στήνονται από τους Δήμους σε διάφορες χρονικές στιγμές και επετείους στη διάρκεια της χρονιάς. Τέτοιες κατασκευές όντως “συναρμολογούνται”, “αποσυναρμολογούνται” και αποθηκεύονται για να χρησιμοποιηθούν πάλι την επόμενη χρονιά. Ακόμα κι αν το χρονικό διάστημα διατήρησης διαρκεί μήνες ή και χρόνια, πάλι ο ορίζοντας απομάκρυνσης οφείλει να είναι γνωστός. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό δεν συμβαίνει. Η λέξη “προσωρινό” αποτελεί πρόσχημα “διατήρησης”. Δεν είναι η πρώτη φορά, άλλωστε, που “φυτρώνουν” στον Δημόσιο Χώρο “προσωρινές” κατασκευές που ουδέποτε απομακρύνονται. Πολλά από τα Ολυμπιακά έργα αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Εικόνα 1: Φόρτωση των “λυόμενων” οικίσκων ανακύκλωσης με γερανό. Από τον ιστότοπο της εταιρείας. Πηγή: <https://recycling-center.gr/me...>

Η τελευταία παρατήρηση μας φέρνει στην ουσία του ζητήματος που είναι η απαξίωση του Δημόσιου Χώρου στη χώρα μας, ο οποίος αντιμετωπίζεται ως “αποθετήριο” αντικειμένων σε χώρους μηδενικού κόστους. Ας κάνουμε μια υπόθεση εργασίας για να γίνει κατανοητό το παραπάνω. Έστω πως οι συγκεκριμένες κατασκευές έπρεπε να τοποθετηθούν σε κάποιον ιδιωτικό χώρο, είτε σε οικόπεδο είτε σε κάποιο ισόγειο ενός υπάρχοντος ή νεόδμητου κτιρίου. Αν η επιφάνειά τους είναι περίπου 25τμ και θεωρήσουμε μια μέση τιμή αγοράς αυτού του χώρου 5.000 €/τμ, τότε θα έπρεπε να δοθούν 125.000€ μόνο για την αγορά του χώρου. Στην περίπτωση δε του οικοπέδου, θα έπρεπε να προβλεφθεί πολλαπλάσιος υπαίθριος χώρος με αντίστοιχο κόστος. Τονίζουμε πως εδώ κάνουμε μόνο μια υπόθεση εργασίας. Εννοείται πως οι τιμές είναι ενδεικτικές και αναφέρονται μόνο για να δοθεί μια τάξη μεγέθους που να υποδηλώνει πως η κατασπατάληση Δημόσιου Χώρου

μπορεί να έχει κόστος παρόμοιο με την κατασπατάληση δημόσιου χρήματος. Μόνο που δεν φαίνεται, διότι προφανώς δεν κοστολογείται ο Δημόσιος Χώρος. Επισημαίνουμε πως δεν υπονοείται με κανέναν τρόπο πως θα μπορούσε να υπάρχει τιμή πώλησης για τον Δημόσιο Χώρο και αυτό ακριβώς είναι το σημαντικό: Ο Δημόσιος Χώρος είναι ανεκτίμητος! Είναι ο τόπος συνύπαρξης και παραμονής των ανθρώπων. Δεν αποτελεί υπόλοιπο προς γέμισμα μέσα στον οποίον βάζουμε ό,τι δεν χωράει αλλού. Δεν θα βάζαμε ένα “Σπιτάκι Ανακύκλωσης” στο καθιστικό μας!

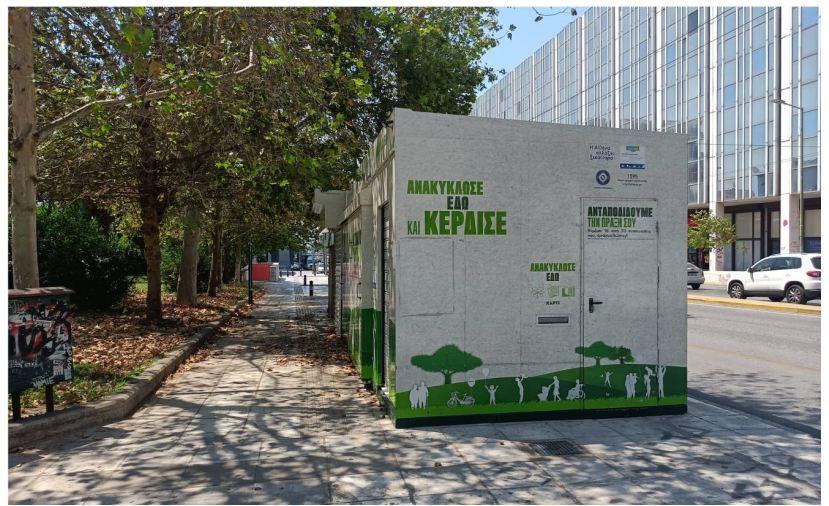

Εικόνα 2. Κηφισίας και Αλεξάνδρας. Αριστερά: Όψη από τον δρόμο. Δεξιά: Το πίσω μέρος του “οικίσκου”

Ο Δημόσιος Χώρος είναι το κοινό μας καθιστικό και οφείλουμε να τον αντιμετωπίζουμε με αυτόν τον τρόπο. Δεν γίνεται να χωροθετούνται κατασκευές χωρίς μελέτη για το πώς επηρεάζεται η λειτουργία μιας πλατείας ή ενός πεζοδρομίου. Δεν πρόκειται για ζήτημα αισθητικής [vii], αλλά για κάτι πιο σημαντικό. Ένα κτίσμα έχει μια εμβέλεια που ξεπερνά κατά πολύ την έκτασή του.

- Δημιουργεί χώρο μπροστά του ο οποίος ορίζεται από αυτό. Πρέπει να είναι προσβάσιμο και να μπορεί κάποιος να σταθεί έστω και για λίγο μπροστά του, εν προκειμένω για να τοποθετήσει τις συσκευασίες ανακύκλωσης. Αυτό σημαίνει πως δεν γίνεται ταυτόχρονα να υπάρχει δίπλα ένα παγκάκι στο οποίο κάθονται άνθρωποι ή έστω να στέκεται κάποιος άλλος μπροστά του [viii].
- Δημιουργείται χώρος πίσω του, ο οποίος κρύβεται και αποκόπτεται από την υπόλοιπη πλατεία, όχι μόνο οπτικά – καθώς κόβεται η θέα και η διαφάνεια – αλλά και λειτουργικά. Ο χώρος πίσω από τα συγκεκριμένα σπιτάκια είναι υποβαθμισμένος. Δεν στέκεται κάποιος εκεί εύκολα. Μάλιστα όταν η πίσω πλευρά πλησιάζει κάποιο άλλο κτίριο ή επιφάνεια, ο ενδιαμέσος χώρος καταλήγει να είναι προβληματικός.

Τα παραπάνω συνιστούν στοιχειώδη αρχιτεκτονικά ζητήματα που δεν λαμβάνονται υπόψιν. Δεν υπονοείται, προφανώς, με κανέναν τρόπο πως κάθε κτίσμα είναι ασύμβατο με τον Δημόσιο Χώρο. Ωστόσο, ακόμα και για ένα περίπτερο απαιτείται έγκριση Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής. Για μια παρέμβαση τέτοιας εμβέλειας και μάλιστα με τόσο μαζικό χαρακτήρα, δεν υπάρχει καμία πρόθεση ελέγχου, πόσο μάλλον σχεδιασμού.

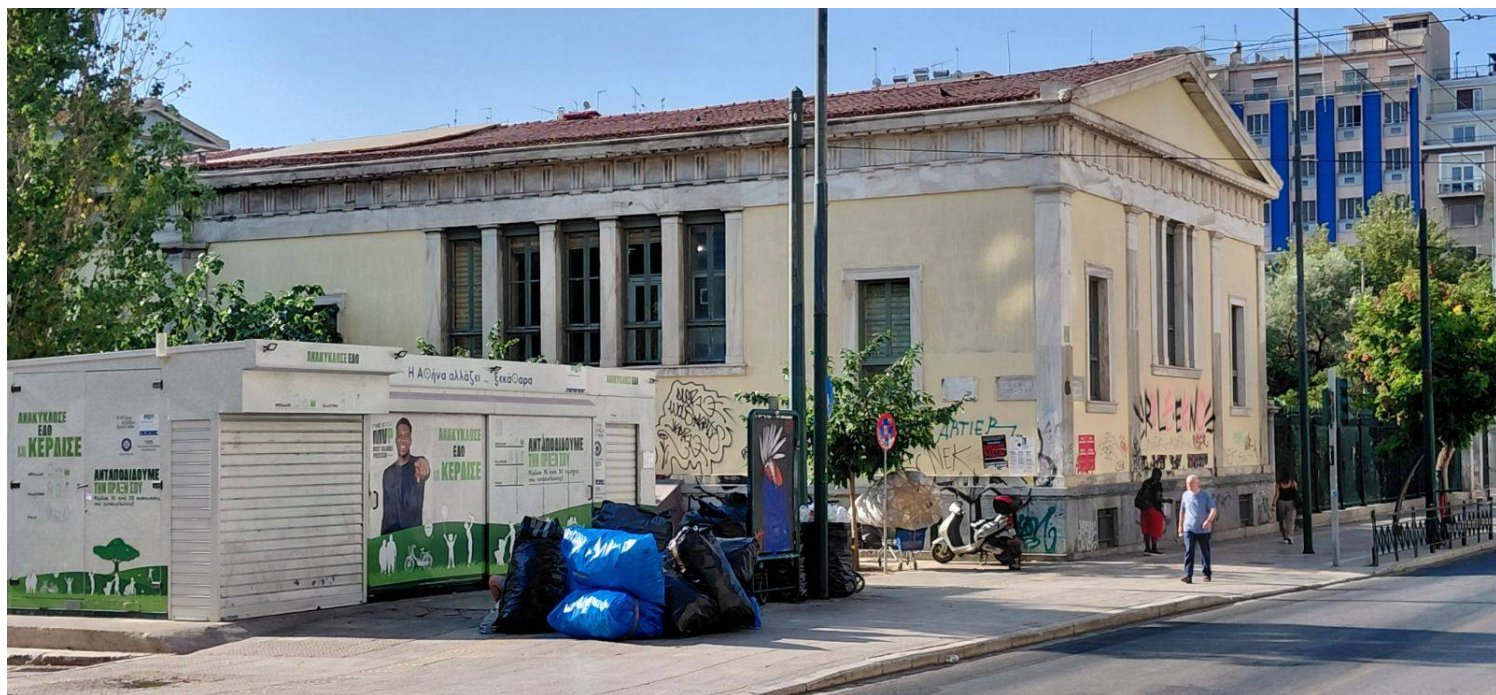
Εικόνα 3. Φιξ, Συγγρού. Αριστερά: Όψη από τον δρόμο. Δεξιά: Το εναπομείναν πεζοδρόμιο

Εικόνα 4. Γήπεδο Παναθηναϊκού. Αριστερά: Όψη από τον δρόμο. Δεξιά: Ο χώρος ανάμεσα στον οικίσκο και το γήπεδο.

Αν μάλιστα δούμε το θέμα σε ένα ευρύτερο πολεοδομικό πλαίσιο, συνειδητοποιούμε πως η χωροθέτηση των “οικίσκων” ανακύκλωσης σε κεντρικές πλατείες, πεζοδρόμια ή σε απομακρυσμένα σημεία είναι άτοπη και δυσλειτουργική. Η ανακύκλωση οφείλει να είναι προσβάσιμη στους χώρους κατοικίας. Να μπορεί κάποιος να ανακυκλώσει τα σκουπίδια μπροστά στο σπίτι του. Η χωροθέτηση μακριά από τις κατοικίες συνεπάγεται πως κάποιος πρέπει να κουβαλήσει δεκάδες συσκευασίες, με μεταφορικό μέσο πιθανόν, γεγονός που καθιστά δύσκολη τη χρήση τους. Η δυσλειτουργία φαίνεται εκ του αποτελέσματος. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία, η γενικότερη αίσθηση είναι πως η πλειοψηφία των ανθρώπων δεν ανακυκλώνουν εκεί συσκευασίες [ix].

Είναι λυπηρό που δεν υπάρχει πολιτική ανακύκλωσης στη χώρα μας. Μια τόσο σημαντική δραστηριότητα που θα έπρεπε να διαχέεται στις γειτονιές με ομαλό τρόπο, συνδέεται με μια αποσπασματική και, εν πολλοίς, ασυνάρτητη διαδικασία. Μήπως κάποια στιγμή χρειάζεται να συνειδητοποιήσουμε πως δεν μπορεί να γίνουν τα πράγματα πρόχειρα, χωρίς σκέψη και ρύθμιση; [x]

Εικόνα 5. Οδός Τσιτσα, ανάμεσα στο Αρχαιολογικό Μουσείο και στο Πολυτεχνείο

Δεν γνωρίζουμε ποια θα είναι η εξέλιξη της υπόθεσης, αν θα αποδειχτεί τελικά η κακοδιαχείριση σε δικαστικό επίπεδο και αν θα διακοπεί η λειτουργία τους. Θα έχει ενδιαφέρον, ωστόσο, ο τρόπος απομάκρυνσης αυτών των “λυόμενων και προσωρινών κατασκευών” αν κάποτε συμβεί. Θα “αποσυναρμολογηθούν” ή θα ξεμείνουν κάπου εκατοντάδες τέτοια containers; Πού θα αποθηκευτούν; Η έννοια της αποσυναρμολόγησης συνδέεται με μια ευρύτερη οικολογική αντίληψη αλλά και με την απλή λογική. Μια πραγματικά λυόμενη κατασκευή (για παράδειγμα μια ξύλινη ή μια μεταλλική αρθρωτή κατασκευή) θα αποτελείτο από τμήματα που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν σε κάτι άλλο. Πώς όμως θα “ανακυκλωθούν” τα σπιτάκια ανακύκλωσης; Κι αν όντως απομακρυνθούν, τι θα απογίνει η “θεμελίωσή” τους όταν εδράζονται σε χώμα; Θα αφαιρεθεί για να επανέλθει η φύτευση ή θα μείνει για πάντα έτσι;

Τέτοιου είδους ερωτήματα θα μείνουν, για την ώρα, αναπάντητα. Ας κρατήσουμε ως απόσταγμα ίσως το πιο σημαντικό ζήτημα: Βιώνουμε στις μέρες μας μια αντιστροφή των εννοιών. Η πολιτεία φροντίζει για την “παραμονή” προσωρινών κατασκευών σε κοινόχρηστους χώρους και αδιαφορεί για την “παραμονή” των ανθρώπων μέσα σε αυτούς. Οι άνθρωποι θα έπρεπε να μπορούν να “μένουν” για αρκετή διάρκεια μέσα στους δημόσιους χώρους. Να νιώθουν προστατευμένοι, να μπορούν να σταθούν, να μιλήσουν με τον διπλανό τους, να κοινωνικοποιηθούν ή και να απομονωθούν και η παραμονή τους να έχει κάποιο ενδιαφέρον. Σε πόσες πλατείες μπορούμε σήμερα πραγματικά να “μένουμε” για περισσότερο από λίγα λεπτά ή έστω ώρες; Ο ελέφαντας στο δωμάτιο αποκαλύπτει με emphatic τρόπο μια επιτακτική ανάγκη. Ας δείξουμε επιτέλους την απαραίτητη φροντίδα για τους Δημόσιους χώρους κι ας μεριμνήσουμε για αυτούς με τη φρόνηση που αντιστοιχεί στην αξία τους.

[i]Σύμφωνα με δημοσιεύματα, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία διαπίστωσε πώληση εξοπλισμού σε τιμές πολύ μεγαλύτερες του κόστους (300.000€ ανά σπιτάκι, ενώ διατίθενται με 66.000€). Ενδεικτικά:
<https://www.efsyn.gr/ellada/1436294/hryses-mpiznes-me-ta-spitakia-anakyklosis-to-neo-parti-me-to-systima-epi-strofon-kai-oi-ependyseis-ekatommyrion/> ,
<https://www.kathimerini.gr/society/564357910/ereyna-tis-eyropaikis-eisaggelias-gia-ta-spitakia-anakyklosis/>

[ii]NOK 4067/12, Άρθρο 20.1.γ. Δεν σχολιάζεται εδώ η κακή διατύπωση που επαναλαμβάνει τη λέξη “κατασκευή” σε δύο σημεία, δημιουργώντας ασάφειες που μπορούν να παρερμηνευτούν ποικιλοτρόπως.

[iii]Απόφαση Αριθμ.ΥΠΕΝ/ΔΑΟΚΑ/113130/3420/24.11.2020 του Υφ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας – ΦΕΚ Β΄5287/1.12.2020

[iv]NOK, άρθρο 2 (Ορισμοί), παρ. 45.

[v]NOK, άρθρο 2 (Ορισμοί), παρ. 74

[vi]NOK, άρθρο 21.1 και 21.2

[vii]Η “αισθητική” αναφέρεται μία φορά, παρεμπιπτόντως, στο άρθρο 20.1.

[viii]Το γεγονός πως αυτή τη στιγμή τα συγκεκριμένα σπιτάκια δεν χρησιμοποιούνται μαζικά και συνεπώς δεν γίνεται αντιληπτή η εμβέλειά τους, δεν σημαίνει πως πρέπει να τα αντιμετωπίζουμε ως μη έχοντα εμβέλεια. Σε επόμενη παράγραφο αναλύονται κάποιοι λόγοι για τους οποίους η πλειοψηφία των ανθρώπων δεν τα χρησιμοποιεί.

[ix]Ο λόγος δεν είναι μόνο οικονομικός. Αν και προφανώς είναι ασύμφορο να κουβαλήσει κάποιος 33 συσκευασίες για να βγάλει 1 Ευρώ, ο βασικός λόγος που δεν χρησιμοποιούνται από τους περισσότερους ανθρώπους είναι επειδή λίγοι έχουν τον χρόνο να τις μεταφέρουν μέχρι εκεί.

[x]Αυτό δεν αφορά μόνο τα σπιτάκια ανακύκλωσης. Αντίστοιχα ζητήματα ανεγείρονται για την τοποθέτηση, σε ιδιωτικούς χώρους, των “ντουλαπιών” παραλαβής πακέτων από εταιρείες μεταφορών. Πρόκειται για μια πολύ θετική εξέλιξη που περιορίζει τις μεταφορές και άρα την όχληση. Επισημαίνεται, ωστόσο, πως η τοποθέτηση γίνεται συνήθως σε πρασιές, δημιουργώντας τοίχους ή και κτίσματα υπονομεύοντας την αίσθηση ανοικτότητας για την οποία προβλέπεται η πρασιά.